

346645

A
NEMZETISÉGI POLITIKA
HÁROM ÉVE
A DEMOKRATIKUS
ROMÁNIÁBAN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A nemzetiségi minisztérium kiadása

Bukarest, 1948

AVANT

A

NEMZETISÉGI POLITIKA

HÁROM ÉVE

A DEMOKRATIKUS

ROMÁNIÁBAN

Biblioteca Generală de Științe și Literatură Cluj

A nemzetiségi politika három éve a demokratikus Romániában

A nemzetiségi kérdésnek a haladó demokrácia szellemében való megoldását a román demokrácia erői döntő kormányzati feladatként jelölték meg. Ezek a demokratikus erők minden erejükkel igyekeztek a nemzetiségi kérdésben vallott álláspontjuknak érvényt szerezni, szemben az 1944 augusztus 23 és 1945 március 6 között egymást váltogató kormányokban még meghúzódó jelentős reakciós elemekkel. Következetes és megalkuvás nélküli magatartásuk eredményeként született meg 1945 február 7-én a „Nemzetiségi Statutum”, olyan időben tehát, amikor a kormányban a reakció erői még igen jelentős állásokat foglaltak el és igyekeztek gátlat vetni a demokratikus reformoknak, közöttük a nemzetiségi kérdés demokratikus szellemenben való megoldásának is.

Ugyancsak a demokratikus erők harcának eredményeként alakul meg az 1944 november 6-án kelt törvényrendelet alapján a nemzetiségi minisztérium és válik a demokratikus Romániában a nemzetiségi kérdésben követett politikai program megvalósításának igen jelentős eszközévé.

Ennek a programnak az alapelvei a következők :

- teljes állampolgári egyenlőség, politikai, gazdasági és közigazgatási téren;
- az állampolgári jogok tekintetében a nemzetiségi és faji alapon való különbségtételnek a megszüntetése;
- teljes szabadság biztosítása a nemzeti nyelv, kultúra és vallásgyakorlat tekintetében.

A program gyakorlati teendőket is előír a fenti elvek megvalósítására, amennyiben kötelezte az állam különböző szerveit, hogy a nép érdekét szolgálva teremtsenek becsületes közigazgatást, pártatlan igazságszolgáltatást és demokratikus tartalmú közoktatást, mindezeket annak a népességnek a nyelvén,

amelynek körében az illető közintézmény működik. A program különös fontosságot tulajdonított a köztisztviselőket terhelő ama kötelezettségnek, hogy ismerjék és használják a körülöttük elő nepesseg nyelvét, valamint azoknak a törvényes büntető rendelkezéseknek, amelyek megkorolják a faji, nemzeti vagy felekezeti alapon történő megkülönböztetést.

A nemzetiségi minisztérium feladatköre a következőképpen állapítatott meg:

— a román állam területén élő nemzetiségek életmegnyilvánulásaiából fakadó kérdések tanulmányozása és ezeknek a nyilvántartása;

— ezeknek a kérdéseknek a Nemzetiségi Statutum elveinek megfelelő megoldása jogi, közigazgatási és politikai vonatkozásban és

— a Nemzetiségi Statutum keretén belül az együttélő nemzetiségek egész társadalmi életére vonatkozó intézkedések alkalmazásának az ellenőrzése és felügyelete.

Mind a nemzetiségi minisztérium, mind a többi szakminisztériumok számos törvényben, rendeletben és kötelező erejű határozatban ültették át a gyakorlatba a nemzetiségek tekintetében a kormány által gyakorolt politika alapelveit.

A fentebb felsorolt alapelvek gyakorlati és következetes alkalmazására vonatkozó tevékenységet a következőképpen osztályozhatjuk:

— a nemzetiségi megkülönböztetésen alapuló intézmények és törvényes intézkedések, valamint az általuk megvalósított korlátozások megszüntetése;

— jóvátételi intézkedések;

— a jogegyenlőségnek a Nemzetiségi Statutum keretében való kiteljesítésére vonatkozó intézkedések.

Az együttélő nemzetiségek kérdésének teljes jogi szabályozására vonatkozó törvények és más intézkedések meghozatalánál a miniszterelnökségnek és a nemzetiségi minisztériumnak, mint ezen a téren összehangoló szereppel bíró hatóságoknak volt kezdeményező szerepe.

A Nemzetiségi Statutum

A Nemzetiségi Statutumról szóló, 1945 február 7-én kelt 86. számú törvényrendelet világos jogi keretbe iktatja a Romániában együttélő nemzetiségek jogait és kötelességeit, egységbe foglalva mindazokat a törvényes rendelkezéseket, amelyek a román államban nemzeti szabadságot és nemzeti jogokat biztosítanak számukra. A Statutum a hagyományos román

népi emberség vonalán csoportosítja mindazokat a követendő irányelveket, amelyek a román népnek az együttélő nemzetiségekkel való viszonyát szabályozzák.

A Nemzetiségi Statutum szövege

1 §. — Minden román állampolgár, — származásra, nemzetiségre, anyanyelvre és vallásra való tekintet nélkül, — egyenjogú a törvény előtt és ugyanazon polgári és politikai jogokat élvezi.

2 §. — A faji származásnak a román állampolgárok jogi helyzetének megállapítása céljából való kutatása tilos.

3 §. — A nyelvi, vallási, származási, illetve nemzetiségi különbség egyetlen román állampolgár részére sem képezhet akadályt, mind a polgári vagy politikai jogok megszerzését és gyakorlását, mind a közhivatalokba való kinevezést vagy bármely foglalkozás üzését illetően.

4 §. — A nem román anyanyelvű, fajú vagy vallású állampolgárok ugyanolyan bánásmódban, valamint jogi és tényleges védelemben részesülnek, mint a többi román állampolgárok.

Az állampolgári jogoknak a román állampolgárok származása, vallása vagy nemzetisége alapján való közvetlen vagy közvetett korlátozását, valamint az ilyen alapon való kiváltságok megállapítását és a faji, vallási és nemzetiségi elkülönülés, gyűlölet és megvetés hirdetését a törvény bünteti.

5 §. — Minden román állampolgár kizárólagos és egyéni joga anyanyelvének vagy nemzetiségének megállapítása. Ilyen tekintetben a hatóságok beavatkozása tilos, közegeik pedig kötelesek az illető állampolgár nyilatkozatát elfogadni.

A nyelvhasználatra vonatkozó rendelkezések

6 §. — A román állam hivatalos nyelve a román nyelv. Mégis, azokban a közigazgatási és bírósági kerületekben, melyekben a lakosság túnyomó része nem románajkú, a 8. és következő §§-ban foglalt rendelkezések nyernek alkalmazást.

7 §. — A magántermészetű kapcsolatok tekintetében, mint a levelezésben, a távbeszélő-forgalomban stb., az ipari és kereskedelmi életben, a vallási életben és a sajtóban, valamint bármilyen természetű kiadványokban és közleményekben és a nyilvános gyűléseken a román állampolgárok szabadon és minden megszorítás nélkül használhatnak bármely nyelvet.

8 §. — Azok a törvényszékek és járásbiróságok, amelyeknek körzetében a legutóbbi népszámlálás adatai szerint a lakosság legalább 30%-a nem románajkú, hanem egy más közös nyelvet beszél, kötelesek:

a) az illető körzet 30%-át kitevő lakosság tagjai által saját anyanyelvükön kiállított és benyújtott bármilyen beadványt elfogadni, anélkül, hogy ezekről román nyelvű fordítást követelhetnének;

b) a beadványok felett ugyanazon nyelven határozni;

c) a felet saját anyanyelvén meghallgatni.

9 §. — A 8. §-ban meghatározott törvényszéki és járásbiróság körzeteket a hivatalos népszámlálási adatok alapján az igazságügyminisztérium jelöli ki.

10 §. — Azok a községi és megyei hatóságok, amelyeknek körzetében a legutóbbi népszámlálás adatai szerint a lakosság legalább 30%-a nem románajkú, hanem egy más közös nyelvet beszél, kötelesek:

a) az illető körzet 30%-át kitevő lakosság tagjai által saját anyanyelvükön kiállított és benyújtott beadványt elfogadni, anélkül, hogy ezekről román nyelvű fordítást követelhetnének;

b) a beadványok felett ugyanazon nyelven határozni;

c) a felet saját anyanyelvén meghallgatni.

d) Ezekben a körzetekben a 30%-ot kitevő nemzetiségek választott vagy jogszerinti képviselői a községi vagy megyei tanácsokban saját anyanyelvükön szólalhatnak fel.

11 §. — Az előbbi §-ban meghatározott községeket és megyéket a hivatalos népszámlálási adatok alapján a belügyminisztérium jelöli ki.

12 §. — A 9. és 11. §§-ban megjelölt bírói és közigazgatási hatóságokhoz tartozó bírának és tisztviselőknak ismerniük kell az illető nemzetiségek nyelvét is.

13 §. — A nem román nyelven megjelenő napilapok és időszakai sajtótermékek megjelenési székhelyüket, valamint az ország többi helységeinek nevét az illető nemzetiség nyelvén jelölhetik meg.

14 §. — Az anyakönyvekben és a családi állapotra vonatkozó okmányokban az állampolgárok családi neve csak az illető állampolgár személyi irataival igazolt alakban és eredeti helyesírással írható.

15 §. — Azokban a városokban és községekben, amelyekben a lakosságnak legalább 30%-a nem románajkú, hanem egy más közös nyelvet beszél, az utcák nevét az illető nemzetiségek nyelvén is meg kell jelölni.

16 §. — A köztisztviselők, fokozatukra való tekintet nélkül, semmi szín alatt sem kötelezhetők román nyelvvizsgára, amennyiben.

kinevezésük államilag elismert tanintézet által kiállított oklevél vagy bizonyítvány alapján történt.

17 §. — Az 1944 augusztus 23-a után megjelent törvényeket és ezek végrehajtási utasításait hivatalos törvénytárban kell közzétenni mindazoknak a nemzetiségeknek a nyelvén, amelyek a legutóbbi népszámlálás adatai szerint az ország lakosságának legalább 5%-át alkotják.

A helyi hatóságok rendeleteit, szabályzatait és közleményeit mindazoknak a nemzetiségeknek a nyelvén is közzé kell tenni, amelyek az illető megye vagy helység lakosságának legalább 30%-át képezik.

A közoktatásra vonatkozó rendelkezések

18 §. — A Román Állam biztosítja az anyanyelvi oktatást állami elemi, középfokú és felsőfokú iskolák útján mindazoknak az együttélő nemzetiségeknek, amelyek megfelelő számú tanulóval rendelkeznek, azoknak a helységeknek a kivételével, ahol a felekezeti iskolák ezeket a szükségleteket kielégítik. A nem román nyelvű állami iskolák tanítói és tanári állásainak a betöltésénél az illető nemzetiséghez tartozók részesülnek előnyben.

19 §. — A román felekezeti iskolákra vonatkozó rendelkezéseket a nemzetiségek felekezeti iskoláira is alkalmazni kell.

20 §. — A nem román nyelvű állami iskolákban és ezek tagozatain, valamint a nemzetiségek felekezeti iskoláiban a tanulókat azon a nyelven kell vizsgáknak alávetni, beleértve az érettségi vizsgát is, amelyen az illető tárgyakat előadták, kivéve azt az esetet, amikor maga a tanuló kéri, hogy román nyelven vizsgáztassák.

21 §. — A nemzetiségek felekezeti iskolái ugyanolyan államsegélyben részesülnek, mint a román felekezeti iskolák.

22 §. — A szükségletekhez képest, illetve a hallgatók nemzetiségi megoszlásának figyelembevételével, a kolozsvári Tudományegyetem jogtudományi és bölcsészeti karán magyar és német nyelvű tanszerek létesítendők.

A vallásgyakorlatra vonatkozó rendelkezések

23 §. — Az elismert felekezetek vagyoniukat a vallásfelekezetek működését szabályozó törvényes intézkedéseknek megfelelően, alapszabályaik vagy alapítási iratok szerint kezelik.

24 §. — A vallásügyi minisztérium kivételével más közigazgatási hatóságnak tilos az elismert felekezetek vallásgyakorlati kérdéseibe beavatkozni.

25 §. — Az összes elismert felekezetek egyenlő képesítésű és azonos egyházi fckozatú lelkészei egyenlő javadalmazásban részesülnek, amennyiben felekezetük tagjai az államsegély folyósításának szempontjából a vallásfelekezetek működését szabályozó törvény által megkivánt számot elérik.

Záró és átmeneti rendelkezések

26 §. — A nemzetiségi minisztérium az igazságügyminisztériummal egyetértésben törvényhozási úton intézkedni fog aziránt, hogy a Hivatalos Lap 1939 július 31-iki 171. számában megjelent és a román állampolgárság megszerzéséről szóló törvény módosítását és kiegészítést tartalmazó törvényrendelet alapján benyújtott, de még el nem-intézett kérvények elintéztést nyerjenek, valamint aziránt is, hogy új jelentkezési határidő tűzessék ki.

27 §. — A jelen törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról a nemzetiségi minisztérium gondoskodik.

Az összes közigazgatási és rendőri hatóságok kötelesek végrehajtani a nemzetiségi minisztérium által a jelen törvény végrehajtásával kapcsolatosan kibocsájtott rendelkezéseket.

A román állampolgároknak a jelen törvényben megállapított elvek megsértéséből vagy helytelen alkalmazásából fakadó panaszai, tekintet nélkül felekezetükre vagy nemzetiségükre, a nemzetiségi minisztériumhoz nyújtandók be.

28 §. — A jelen törvénnyel ellentétben levő összes törvényes vagy rendeleti intézkedések hatályukat veszítik.

Kisebbségtől — együttélő nemzetiségig

A nemzetiségi minisztérium megszervezéséről szóló és 1944 november 6-án közzétett törvény szövegében még megőrizte a „kisebbségi“ elnevezést. Az 1945 március 6-án alakult kormány, mely kiküszöbölte magából Maniu és Brătianu reakciós elemeit, törvényileg törölte ezt a rosszemlékű elnevezést.

Az 1945 évi augusztus hó 6-iki 629. számú törvény megszünteti a „kisebbség“ elnevezést, mely mind a minisztérium elnevezéséből, mind a vonatkozó törvények szövegéből töröltek. Ez annak a bizonyítéka, hogy a demokratikus román állam saját kebelében csakis egyenlő jogokkal bíró, együttélő nemzetiségeket ismer és nem az állam életében való jogi és tényleges helyzetük folytán a legkülönbözőbb megszorító rendelkezéseknek alávetett „kisebbségeket“. A „kisebbség“ egy uralkodó „többséget“ tételez fel. E kifejezés tehát alacsonyabbrendűség

komplexumot takart és felelevenített egy elnyomó, s az egyenlőség elvét tiszteletben nem tartó mult maradványait, míg az új román politikai rendszer szentesíti a jogegyenlőséget.

A „kisebbség“ elnevezés kiküszöbölése és az „együttélő nemzetiségek“ elnevezés bevezetése kifejezi a kormány részéről elfogadott s a nemzetiségi kérdés megoldását célzó program demokratikus vonalvezetését.

A Nemzetiségi Statutum azon alapelveinek mintegy folyamánként, hogy „minden román állampolgár kizárólagos és egyéni joga anyanyelvének vagy nemzetiségének megválasztása“, pontos rendelkezések vétettek fel e törvénybe a nemzetiség és az anyanyelv megválasztása érdekében teendő nyilatkozatokat illetően. E törvény pontosan meghatározza a nyilatkozattétel helyét, idejét, valamint annak a jognak az érvényesítése érdekében követendő eljárását.

A Nemzetiségi Statutum ellen elkövetett egyes bűncselekmények megtorlásáról szóló törvény

A Nemzetiségi Statutum ellen elkövetett egyes bűncselekmények megállapításáról és megtorlásáról szóló 1945 évi augusztus hó 6-iki 630. számú törvény, teljes törvényjellegű kiegészítés a Nemzetiségi Statutumban foglalt, az állampolgárok egyenlőségének alapelve ellen elkövetett bűncselekmények megtorlására vonatkozó intézkedésnek azáltal, hogy új, külön bűncselekmények fogalmát határozza meg, megállapítva ezek jogi minőségét, valamint a vonatkozó büntetéseket, amelyek a Statutum által nyújtott szabadságjogok érvényrejutását biztosítják.

A törvény az alábbiakra vonatkozólag tartalmaz rendelkezéseket:

- a fajelmélet és következményeinek felszámolása, {
- az állampolgári egyenlőség és a szabadságjogok védelme, különös tekintettel az anyanyelv szabad használatára,
- a nemzeti kizárólagosság, a nemzetiségi, vallási és fajgyűlölet teljes felszámolása.

A 630/945. számú törvény szövege a következő:

1. § — Fajelmélet alkalmazásának vétségét követi el és 3 hónaptól 1 évig terjedő fogházbüntetéssel büntetendő az, aki bírósági, közigazgatási vagy rendőri eljárás során, vagy bármely más módon, valamely román állampolgár faji eredetét, az illető jogi helyzetének megállapítása szempontjából kutatja.

Ugyanezt a vétséget követi el és ugyanazzal a büntetéssel bün-

tetendő az a tisztviselő is, aki közokiratban a „faji eredet“ kifejezést vagy e fogalom bármely ezzel egyenlő értelmű megjelölését alkalmazza.

Ha a köztisztviselő valamely okirat kiadását megtagadja, azzal a megokolással, hogy a kérelmező nem bizonyította be faji eredetét, a büntetőtörvénykönyv 243-ik szakaszának intézkedése alkalmazandó.

A jelen szakasz rendelkezései nem nyerne alkalmazást, ha a hatóságok maguknak az érdekelt feleknek kérelmére és az 1945 évi 2440 számú törvényrendelet 2-ik szakasza d) pontjának 3-ik bekezdésében foglalt rendelkezéseinek megfelelően állapítják meg a kérelmezők jogi helyzetét, valahányszor egy ilyen eljárás szükségessé válik, kizárólag azon az alapon, hogy az illetők más faji eredetűeknek akarják magukat minősíteni, mint amilyenek őket a múltban, a fajelmélet elveinek alkalmazása idején minősítették.

2. § — A nemzetiség vagy anyanyelv önkényes megállapításának vétségét követi el és három hónaptól 1 évig terjedő fogházzal és 10.000-tól 50.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki bármely román állampolgárt megakadályoz abban, hogy az 1945 évi 86 számú törvény 5-ik szakaszának rendelkezései szerint, önmaga, szabadon állapítsa meg a saját nemzetiségét, vagy anyanyelvét és aki ezáltal önkényesen változtatja meg az illető által bejelentett adatokat vagy aki az illetőt bizonyos adatok bejelentésére igyekszik rábírni.

Visszaesés esetén az 1-ső bekezdésben említett büntetésen kívül még a polgári és politikai jogok 1-től 3 évig terjedő felfüggesztése is alkalmazandó.

3. § — A név önkényes megváltoztatásának vétségét követi el, s amennyiben a tény nem merítené ki a büntetőtörvénykönyv 401-ik szakaszában foglalt cselekmény tényálladékát, 1-től 3 hónapig terjedő fogházzal és 5.000-tól 20.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki bármely román állampolgárnak hivatalos személyi okirataival igazolt családnevét szándékosan megváltoztatja, vagy módosítja valamely nyilvántartásban, anyakönyvi okiratban, vagy bármely más közokiratban.

4. § — Állampolgári egyenlőség elleni vétséget követ el és 3 naptól 1 évig terjedő fogházzal és 10.000-tól 50.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki hatáskörében:

1. közvetett vagy közvetlen módon korlátozza az állampolgári jogok gyakorlását;
2. közvetett vagy közvetlen módon kiváltságokat létesít egyes állampolgárok javára, akár azáltal, hogy közhivatali kinevezés vagy alkalmazás szempontjából különleges feltételeket szab meg, akár különbségettevő bánásmód útján, akár pedig azáltal, hogy bármi tekintetben faji, vallási vagy nemzeti-segi megkülönböztetést alkalmaz.

Visszaesés esetében az 1-ső bekezdésben említett büntetésen kívül alkalmazandó még a polgári és politikai jogok 1-től 3 évig terjedő fel-függesztése is.

5. § — Az állampolgári szabadság megsértésének vétségét követi el és 3-tól 6 hónapig terjedő fogházzal és 5.000-tól 10.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki bárkit megakadályoz abban, hogy az 1945 évi 86 számú nemzetiségi alaptörvény II-ik fejezetének 1-ső cikkelyében foglalt feltételek keretében más nyelvet használhasson, mint az állam hivatalos nyelve, vagy aki ugyanazon okból magánérinkezésben bárkit háborgat.

A kísérlet büntetendő.

6. § — Allampolgári szabadságot sértő önkényeskedés vétséget követi el és 5.000-tól 10.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki szokásos belföldi hírváltási eszközök (posta, távbeszélő vagy távirat) útján élőszóval vagy írásbelileg tett közlések továbbítását megtagadja, vagy megakadályozza azzal a megokolással, hogy az ezekben foglaltak más nyelven vannak írva vagy mondva, mint az állam hivatalos nyelve; kivéve a helységneveket (melyeket a címzésben hivatalos nyelven kell feltüntetni).

7. § — A nemzetiségek közötti egyetértés megsértésének vétségét követi el és amennyiben a cselekmény nem merítené ki valamely súlyosabb bűncselekmény tényálladékát, 6 hónaptól 3 évig terjedő fogházzal és 20.000-tól 50.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki valamely nemzetiség becsületét vagy tekintélyét faji, felekezeti vagy vallási alapon, bármi módon sérti, gyalázza vagy gúny tárgyává teszi, továbbá az, aki a nemzetiségek békés együttélésére irányuló szándékot és törekvést magatartásával és ténykedésével támadja.

8. § — Az együttélő nemzetiségek, illetőleg felekezetek egymás elleni uszításának vétségét követi el és ha a tény nem merítené ki valamely súlyosabb bűncselekmény tényálladékát, 6 hónaptól 2 évig terjedő fogházzal és 50.000-tól 100.000 lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő az, aki:

- 1, olyan természetű kijelentéseket tesz, melyek alkalmasak arra, hogy faj, nemzetiség vagy vallás ellen gyűlöletet szítsanak;
2. gyalázkodó kijelentéseket vagy állításokat tesz, hogy ezáltal a nemzeti elzárkózás eszméjét hirdesse.

Ha a vétséget sajtó vagy más, nyilvános közlési eszköz által követte el, a büntetés 1-től 3 évig terjedő fogház és 50.000-tól 100.000 lejig terjedő pénzbüntetés lesz.

Visszaesés esetén, vagy abban az esetben, ha a vétséget valamely köztisztviselő követte el, az 1-ső bekezdésben említett büntetésen kívül alkalmazandó még a polgári és politikai jogok 1-től 3 évig terjedő fel-függesztése is.

9. § — Nemzeti gyűlölködés szításának vétségét követik el s ha a cselekmény nem meritené ki a büntetőtörvénykönyv 269-ik szakaszában megjelölt, vagy valamely más súlyosabb bűncselekmény tényálladékát, 1-től 5 évig terjedő fogházzal büntetendők, akik valótlan, be nem bizonyított vagy rosszhiszemű beállítás alapján, a jelen törvény büntetésére való hivatkozással, bárki ellen hamis vádat koholnak.

A büntetés végrehajtásának felfüggesztése nem alkalmazandó az ebben a szakaszban foglalt cselekményekre és büntetésekre.

10. § — A bűnvádat az ügyészség, az erre feljogosított hatóságok és jogi személyek, valamint a sértett fél teszik folyamatba.

Ugy a közvádat, mint a magánvádat 3 hónapi záros határidőn belül kell folyamatba tenni, attól a naptól számítva, amelyen az ügyészség, az ezzel a joggal felruházott hatóságok avagy a sértett fél tudomására jutott a bűncselekmény elkövetése és a tettes személye.

Tökéletes jogi keret megteremtése

Végül a 629-1945. számú törvénynek a nemzetiség és anyanyelv megválasztására vonatkozó 10-es számú, 1946 szeptember 20-iki végrehajtási utasítása, továbbá a Nemzetiségi Statutum hasonló keltezésű 11-es számú végrehajtási utasítása által az együttélő nemzetiségek kérdései tökéletes jogi keretbe vannak foglalva: Statutum, büntető rendelkezéseket tartalmazó törvény és végrehajtási utasítás. Ebbe a keretbe vannak csoportosítva, működési körök szerint, az összes minisztériumoknak és közintézményeknek a rendeletei, amelyek a nemzetiségekkel való békés együttélést és a demokratikus kormányzat megerősödését biztosítják a nemzetiségi egyenlőtlenség, kizsákmányolás és elnyomás kiküszöbölése által. Mindezek az intézkedések a kormány és az öt összetevő politikai pártok, — élükön a Kommunista Párttal — őszinte demokratikus felfogásából erednek, abból a felfogásból, melynek legtökéletesebb megfogalmazását Gheorghiu-Dej Gheorghe, a R. K. P. főtitkára adta: „A román nép és az együttélő nemzetiségek közötti jogegyenlőségre alapozott testvériség az állam kormányzatj elvévé vált és a testvéri együttélés ennek a jogegyenlőségnek alapján a román demokratikus fejlődés egyik fő elemét képezi“. Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk azoknak a vezető politikusoknak neveit, akik következetesen kezdeményezték, irányították és ellenőrizték az összes állampolgárok jogegyenlőségének gyakorlati biztosítását. E nevek a következők: Dr. Groza Péter, Gheorghiu-Dej Gheorghe és Luca László.

A Nemzetiségi Statutum alkalmazásának három éve

A nemzetiségi minisztérium felállítása és a Nemzetiségi Statutum életbelépése óta három év telt el. A nemzetiségek és a román nép együttélésének történelmi távlatában három esztendő természetesen igen rövid időszak. Tekintetbe véve azonban az ezalatt elért eredményeket, mint például a megnemértés és a kölcsönös ellenségeskedés kiirtását és megértő baráti légkör megteremtését, ezek sokkal jelentősebbek mindannál, ami évtizedek, esetleg évszázadok alatt történt.

A szabályozó jelleggel bíró törvényekben és rendeletekben foglalt fontosabb intézkedések közül, valamint e rendelkezések által az együttélő nemzetiségek részére előállott új állapotok közül egyelőre csak a magyar nemzetiséget érintő rendelkezéseket tárjuk fel. A magyar nemzetiség ugyanis, az összes többi nemzetiségeket együttevve is a legszámottevőbb. Ez alkalommal csakis a nyilvános tevékenység területét érintő s kimondottan a magyar nemzetiségű román állampolgárookra vonatkozó rendelkezéseket említjük fel, azzal, hogy rájuk természetesen az összes román állampolgárokat érintő demokratikus rendelkezések is vonatkoznak.

A törvényeknek és adatoknak az alábbi tömör felsorolása általános vonalaiban élénkíti a román politikának az együttélő magyar nemzetiség kérdéseit szabályozó intézkedéseit.

Igazságügyi téren

Az igazságügy terén a faji vagy nemzetiségi különbségeket tartalmazó intézkedések hatályon kívül helyezése mellett (641. sz. törvény, Hivatalos Lap 1944 december 19-iki 294. száma) 1944 augusztus 23-a után azonnal az 1918 január 1-je után elkövetett és politikai jellegű vagy színezetű katonai és polgári bűncselekmények amnesztíáját készítették el. (1629. számú királyi rendelet, Hivatalos Lap 1944 szeptember 2-i 202. száma).

A Nemzetiségi Statutum rendelkezéseinek megfelelően az igazságügyminisztérium az északkelet-keleti járásbíróóságok és törvényszékek mellé magyar nyelvű hites fordítókat és tolmácsokat alkalmazott.

Hogy a lakosság ama tekintélyes részének, melyet a múltban az állampolgársági névjegyzékből kihagytak, véglegesen rendeződjen az állampolgársága, a román képviselőház megszavazta a 162. számú törvényt (Hivatalos Lap 1947 május 30-i

121. száma), melynek értelmében román állampolgároknak nyilvánítják — még abban az esetben is, ha a román törvények által előírt követelményeknek nem felelnek meg — mindazokat, akik 1920 szeptember 23-án a román állam joghatósága alá eső területeken laktak, vagy akik ezen időpont előtt e területeken születtek, úgyszintén azokat is, akik az említett időpontban és területeken lakó szülőktől származnak. A 162-1947 számú törvény érvénybelépése hatályon kívül helyezte az 1938 január és területen lakó szülőktől származnak. A 162-1947-számú törvényt és a közigazgatási hatóságok, valamint a bíróságok e törvény értelmében hozott oly határozatait, melyekkel egyes személyeket állampolgárságuktól megfosztottak, jogilag semmisenek nyilvánították. A 162-1947 számú törvény igen tekintélyes számú állampolgárt helyezett vissza jogaiba, — mivel az 1940 előtt készített becslés alapján csupán a magyar nemzetiségű lakosság körében körülbelül 70.000 családfő maradt ki az állampolgárok névjegyzékéből, tehát körülbelül 200.000 lélek, — azonkívül felszámolta végérvényesen az ország zsidó lakosságának háromnegyed évszázad óta meg nem oldott állampolgársági kérdését.

A Nemzetiségi Statutum rendelkezései az anyanyelvnek az igazságszolgáltatásban való használatát illetőleg éppen úgy, mint a 630-1945 számú törvény rendelkezései, melyek az állampolgárok egyenlősége elleni bűncselekmények megbüntetését rendelik el, a demokrata kormány következetes politikája nyomán és a román képviselőház segítségével az igazságügy reformjáról szóló törvényben is szerepelnek. Így például a 341. sz. a bíróságok újjászervezésével foglalkozó törvény 56. szakasza (Hiv. Lap 1947. december 5-i 282. száma) a következőket mondja ki: „Azokon a törvényszékeken és járásbíróságokon, melyeknek körzetében a lakosságnak legalább 30 százaléka más közös anyanyelvet beszél, mint a román, a bírák és a népi ülnökök csak akkor nevezhetők ki, ha ismerik az illető nemzetiség nyelvét“. A módosított büntetőtörvénykönyv 327. szakasza, melyet csak nemrég szavazott meg a képviselőház, a következőket tartalmazza: „Azt az egyént aki szóban, írásban vagy bármilyen más megnyilatkozásban, bármilyen módon, sérti bármelyik együttélő nemzetiség, vagy személy nyelvét, vallását, hitét becsületét vagy tekintélyét, 6 hónaptól 2 évig terjedhető elzárással büntetik. Hasonlóan büntetik azt is, aki faji, nyelvi, vallási vagy nemzetiségi alapon a közhivatalokban vagy magánhivatalokban való alkalmazásnál vagy hasonló tisztség viselésénél, vagy bármely más körülmények között megkülönböztetést tesz, vagy

megkülönböztető bánásmódot alkalmaz". A büntetőtörvénykönyv idézett szakasza megszigorítja a 640-1945 számú törvényben előírt büntetéseket.

A Nemzetiségi Statutum és annak rendelkezései ellen elkövetett bűncselekmények megtorlásáról szóló törvény elvi rendelkezéseinek beiktatása, az igazságügyi reform során megszületett általános jellegű törvények szövegébe, újabb lendületet ad a jogegyenlőség eszméjének a mindennapi életben való gyakorlatának és ezen át a demokrácia elmélyítésének és megszilárdításának is.

Közoktatás, kulturális élet, művészet

Az egyenjogúság elve és az állami támogatás, mely ennek alkalmazásából természetesen is következik a legnyilvánvalóbb eredményeket a közoktatás, a kulturális élet és a művészet terén mutatja fel.

Az iskolákból faji vagy politikai okokból eltávolított tanulók részére rendkívüli, összevont vizsgáztatási időszakok engedélyezése, a tanulókat és diákokat faji okokból, egyéb rendkívüli okból, (mint pl. háború), a politikai üldözöttségükből kifolyólag vagy közkegyelem alá vont elítélteikből ért igazságtalanságok jóvátétele abban az értelemben, hogy az egykorú és ugyanazon törekvésektől fűtött tanulók és diákok könnyebben kerülhessenek egyenlő helyzetbe a felsőfokú és középfokú oktatásba való felvételük, az óralátogatás és vizsgázás tekintetében; mindez kezdetét jelentette az oktatás terén eszközölt sorozatos igazságtevéseknek. (Hivatalos Lap 1945 április 13-i 86. számában megjelent 275 sz. törvény.)

A romániai magyar nyelvű közoktatás irányítására a közoktatásügyi minisztériumhoz magyar nemzetiségű államtitkárt neveztek ki, akinek hatásköréből a következőket említjük meg:

a) nyomon követi és irányítja a bármilyen fokú magyar közoktatási ügyre vonatkozó munkát a minisztérium összes igazgatóságainál,

b) kinevezi a vizsgáztató bizottságokat a bármilyen fokú magyar oktatásban és a körülmények által megkívánt egyéb bizottságokat,

c) a közoktatásügyi minisztérium költségvetésének összeállításakor és a költségvetés kiegészítése esetén kikéri a véleményét az összes magyar iskolák részére szükséges összegeket illetően,

d) kikérik a tanácsát minden, a magyar közoktatást bármilyen szempontból érintő, a miniszter által kibocsátott általános vagy különleges rendeletek kiadása esetén, (a Hivatalos Lap 67-1947 számában megjelent 93.140 sz. 1947 III. 21-i döntés).

Az 1945 október, november és december havában kiadott határozatok értelmében a magyar elemi és középfokú oktatást besorolták az állami oktatásba olyan értelemben, hogy az összes magyar tannyelvű állami és felekezeti elemi és középiskolák, amelyek a törvény által előírt szükséges tanulólétszámmal rendelkeznek, tovább működnek ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel, mint a hasonló román tannyelvű állami vagy felekezeti iskolák.

A Nemzetiségi Statutum 18. §-ában foglalt rendelkezés minden magyar tannyelvű elemi és középiskola számára azt a szabályt állapítja meg, hogy minden tantárgy előadása — történelmet, földrajzot és alkotmányjogot is beleértve — magyar nyelven történjék. A román nyelv tanítása az elemi iskola harmadik osztályában kezdődik. (A Hivatalos Lap 1946 március 13-án megjelent 61. számában közölt 39.326 számú rendelet). A magyar tannyelvű elemi és középiskolák tanszemélyzetének és irodaszemélyzetének besorolása az északerdélyi román tantszövetület besorolásával egyidejűleg történik. A besorolási műveletek alá esnek nemcsak azok a tanítók, akik 1940. szept. 1 és 1945. szept. 1 közötti időszakban működtek Északerdélyben, hanem azok is, akik még 1940. szeptember 1 előtt működtek a magyar tannyelvű állami vagy felekezeti iskolákban. Mindezek besorolásánál tekintetbe vették mind a román közoktatásügyi törvény által kívánt alapfeltételeket, mind a magyar közoktatási törvény utasításait. A romániai magyar nemzetiség iskoláinak az igazgatását a kolozsvári és brassói kerületi főigazgatóság és hat elemi iskolai tanfelügyelőség végzi, Kolozsvár, Szatmár, Temesvár, Marosvásárhely, Székelyudvarhely és Sepsiszentgyörgy székhellyel.

Ezeket főigazgatók, valamint magyar anyanyelvű tanítók és tanárok soraiból kiválasztott felügyelők vezetik.

Az 1947. szeptember 1-ével kezdődött tanévben az állami közoktatásban a költségvetési megtakarítások érdekében eszközölt létszámcsökkenés után, a magyar tannyelvű elemi iskolák és óvodák száma 2071; az ezeknél működő tanítói és tanítónői állások száma 4205. Ezek közül állami: 1036 elemi iskola 2363 tanítóval és 255 óvoda; felekezeti pedig: 754 elemi iskola 1610 tanítóval és 26 óvoda. A működő magyar tannyelvű állami kö-

zépiskolák száma 184, összesen 2035 tanárral. Ezek közül 68 gimnázium, 29 liceum és 7 tanítóképző, a felekezeti iskolák közül pedig 25 gimnázium, 35 liceum és 8 tanítóképző. A közoktatásban az anyanyelven való tanítás szabadságának alátámasztására megemlítendő a csángók részére az első magyar nyelvű elemi iskolák megnyitása Bákó megyében.

A Bolyai Tudományegyetem

A nemzetiségi megnyilvánulási szabadság nyelvi és kulturális alkalmazásának koronáját, de nem befejezését, kétségkívül a Kolozsváron 1945 július 1-én létesített magyar tannyelvű tudományegyetem képezi, túllépve ezáltal a Nemzetiségi Statutum 22-ik §-ának előírását, amely megállapítja, hogy: „a szükséglethez képest, illetve a hallgatók nemzetiségi megoszlásának figyelembevételével, a kolozsvári Tudományegyetem jogtudományi és bölcsészeti karán magyar és német nyelvű tanszékek létesítendők.“ A „Bolyai Magyar Tannyelvű Állami Tudományegyetem“ a következő karokkal működik: bölcsészeti és irodalmi, jogi és közgazdasági, természet-tudományi, orvosi és gyógyszerészeti kar. Az egyetemi tanárok, előadók és egyéb tanügyi segédszemélyzet száma 280. Az egyetem a 407 sz. törvény alapján létesült (Hivatalos Lap 1945. május 29.-1-119 szám.) A törvényt kísérő jelentés rámutat arra, hogy ez az intézkedés az egyenlőség elvén alapszik, amelyben a kormány az állam összes állampolgárait részesíti, attól az őszinte óhajtól vezetve, hogy minden nemzetiséggel együttműködjen a jobb és igazságosabb világ érdekében, s rámutat továbbá arra, hogy az itt élő magyar nemzetiség demokratikus képviselői kérték a Kolozsváron létesítendő magyar tannyelvű állami egyetem felállítását. Megemlítjük, hogy az orvosi kar mellett bábaképző és ápolónőképző intézet is működik.

A felsőfokú papi oktatást a kolozsári Unitárius Teológia, kolozsvári Református Teológia, valamint a gyulafehérvári Katolikus Teológia biztosítja.

Sajtó és irodalom

A magyar nemzetiség sajtója, irodalma, színháza s általánosságban, közművelődési és művészeti élete teljes mérvű demokratikus szabadságnak, kibontakozásnak és fejlődésnek örvend.

A sajtót 12 napilap képviseli, amelyek közül egy Bukarestben jelenik meg, továbbá 10 hetilap és 25 időszakos, kétheten-

ként, havonként, vagy negyedévenként megjelenő folyóirat. A kiadványok számát és jelentőségét tekintve, Kolozsváré az első; 20 lapja és folyóirata van.

A Romániai Magyar Írók Szövetsége, — kolozsvári székhellyel, — a Román Irószövetséggel egyenjogú. Ilyen értelemben a kiadói szerződések és az irodalmi szerzői jog törvényes rendelkezései az 57. sz. törvény által (megjelent a Hivatalos Lap 75. számában, 1946 március 28-án) a következőképpen módosultak: „A Romániai Írók Egyesületének megalakulásáig a Román Irószövetséget és Román Drámaírók Egyesületét megillető jogokat a magyarul írt irodalmi és drámai művek vagy fordítások tekintetében a Romániai Magyar Írók Szövetsége gyakorolja.“

A Romániai Magyar Írók Szöv.-nek elmúlt évi közgyűlése, amelyen a Román Irószövetség küldöttsége is megjelent, elhatározta egy közös szervezet: a Romániai Írók Szövetségének megalakításához való hozzájárulást. Ez a közös és immár egyedüli szervezet 1948 januárjában megvalósult; vezetőségében négy magyar író van, akik közül Gaál Gábor egyben a Szövetség alelnöke is. E helyen külön hangsúlyozandó az, hogy román kiadóvállalatok mint pl. az Állami Könyvkiadó, az Orosz Könyv, Socec, magyar könyveket is jelentetnek meg.

Színház

A romániai magyar színházak e három év alatt jelentős fejlődésen mentek át. Az első lépés az volt, hogy a kolozsvári Magyar Színház állami színházzá változott át (a minisztertanács 1274. sz. 1945 október 1-i naplója, Hivatalos Lap 223. szám), azután pedig az Állami Székely Színház nyílik meg marosvásárhelyi székhellyel, amelynek azonban joga van Maros-Torda, Udvarhely, Csík, Háromszék, Nagykovács és Brassó megyében is körutat tennie. Ez a színház a Romániai Magyar Népi Szövetség emlékirata, és a minisztertanács 57. sz. naplója alapján létesült (Hivatalos Lap 1946 február 4-i 29. száma). Más állandójellegű színház még a Magyar Népi Szövetség Színháza Nagyváradon, amelyet az állam támogat; az aradi Magyar Munkásszínház, a Magyar Népi Színház Szatmáron (vegyes román-magyar társulattal) és a kolozsvári Dolgozók Színháza. Az állami magyar színházak jogai az állami román színházakéval egyenlőek. (265 sz. törvény, a Hivatalos Lap 1947 július 18-i 162. számában).

A romániai magyar művészeti élet hivatalos irányítása a magyar kérdések erdélyi művészeti főfelügyelőségének hatáskörébe tartozik, kolozsvári székhellyel. A magyar kulturélet vezetői közül kiválasztott főfelügyelő igazgatása mellett a főfelügyelőség színházi, zenei és képzőművészeti osztállyal működik (a Hivatalos Lap 1946 október 2-i 228. számában megjelent 767. sz. törvény) és feladata a magyarnyelvű szindarabszövegek ellenőrzése és engedélyezése is.

A Színházak, Operák és állami Filharmónikus Intézetek törvénye alapján létesült Drámairodalmi és Zeneszerzési Legfelsőbb Tanácsnak magyar művészeti megnyilvánulásokkal foglalkozó főfelügyelője is van. Ugyanigy a Színházak Vezérigazgatósága mellett működő olvasói és ellenőrzőbizottságnak is van olyan tagja, aki a nemzetiségeket képviseli. Ugyanigy, az állami operákat és filharmónikus egyesületeket szervező bizottságnak is van egy magyar nemzetiségű tagja.

A drámai és zenei oktatást a kolozsvári Állami Magyar Zeneakadémia látja el, amely 17 kinevezett tanárral működik. (A Hivatalos Lap 1946 április 9-i 85. számában megjelent 276 sz. törvény).

BCU Cluj / Central University Library Cluj A gazdasági élet terén

A gazdasági élet terén hozott intézkedések kiegészítik az állampolgári egyenjogúság elvének tényleges megvalósítása tekintetében fennálló politikai programot.

A földreform alkalmazása tekintetében az 1945 március 23-án kelt 187. sz. törvény utasításai előírják, hogy a vegyeslakosságú helyiségekben az igényjogosultak nemzetiségi arányszáma a földosztás terén tiszteletben tartandó. A földbirtokrendezési törvény eredményeként Erdély és Bánság 22 megyéjében 42.484 magyar nemzetiségű állampolgár jutott földhöz, összesen 51.949 hektár földdel. Megjegyzendő, hogy 6 megye adatai nem véglegesek.

A Csiki Nagánjak különleges kérdésének megoldására a következők történtek :

1. Az egykori székelyvidéki határőr-ezredek tulajdonát képező ingatlanok tekintetében Állami Igazgatóság létesült, abban a mértékben, amilyemben ezek az 1921-beli földreform után állami tartalékot képeztek, s ennek elnevezése: „*Csiki Közjavak Igazgatósága*“. Az igazgatás a földművelésügyi minisztérium útján történik Csikmegye öszlakossága javára s e lakosság kö-

zös érdekeinek előbbrevitele céljából. (1946 május 24-i 384. számú törvény, Hivatalos Lap 119 sz.).

2. A román állam teljes tulajdon- és haszonjoggal visszaszolgáltatta a „Csiki Magánjavak“ elnevezésű jogi személynek ennek erdőkből, legelőkben, terméketlen területekből, szántókból, kertekből, kaszálókból, házhelyekből álló vagyonát, amelyet az 1921-bei Erdélyre vonatkozó födreformtörvény kisajátított, mégpedig olyan mértékben, amelyben ez a vagyon állami tartalekká változott át, valamint mindazokat az erdei, vagy mezőgazdasági területeit, amelyek e jogi személyhez tartoztak és amelyeket a csiki, vagy más megyei egyházak és kolostorok a földosztás során nyertek, kivéve azokat, amelyeken templomok vagy kolostorok épültek. A „Csiki Magánjavak“ visszaadott vagyonának kezelésére közérdekeltségű kereskedelmi vállalat létesült, amely az igazgatást a csiki összlakosság érdekében végzi, mégpedig a számviteli törvénytől eltérően. (A Hivatalos Lap 1946 október 1-i számában megjelent 765 sz. törvény).

3. Csík vármegyében felállították a „Fakitermelő Szövetség“ nevű közérdekeltségű kereskedelmi vállalatot, amely a gyergyói medencében állami kezelés alatt álló községi és közbirtokossági erdők tulajdonosaiból áll. Célja az, hogy a számviteli törvénytől eltérően kitermelje, ipárilag és kereskedelmiileg feldolgozza az erdőparcellák azon részeit, amelyek a tulajdonosok házi szükségleteit meghaladják, valamint az, hogy a kőbányákat kezelje. A közérdekeltségű vállalat felállítása a „Gyergyói Fakitermelő Erdőtulajdonosok Szövetkezete“ képviselőinek kivánságával egyértelműleg történt, amelyet a magyar kormány 1940 után létesített. A „Fakitermelő Szövetség“-be joga van belépnie a gyergyói medencében levő más közbirtokosságnak, vagy erdőtulajdonos községnek is. (1946 június 1-én kelt 400 sz. törvény, Hivatalos Lap 125 sz.).

Az Ellenséges Vagyonokat Kezelő és Ellenőrző Intézet (CASBI) létesítési törvénye alapján a Hivatalos Lap 1946 október 19-i 243. számában megjelent 826 sz. törvény megszabta azoknak a javaknak helyzetét, melyek tulajdonosai 1944 szeptember 12-én vagy azután Németország, Magyarország vagy ezen államok hadserege által megszállott területen tartózkodtak. Miután a Romániában működő Szövetséges Ellenőrző Bizottság hozzájárult ahhoz, hogy jogos tulajdonosaik másfajta javakat is visszakapjanak, mint amit a 826/1946 sz. törvény előírt, valamint ahhoz, hogy Magyarország, vagy magyar állampolgárok tulajdonát képező javak a fegyverszüneti szerződés 8-ik szakaszának alkalmazása alól történő kivonás útján vissza-

szolgáltatassanak, az 1946 november 30-i 278 bis, sz. Hivatalos Lapban megjelent 998 sz. törvénnyel a korábbi rendelkezéseket módosították. A módosítás kimondja, hogy a CASBI felállítása-sára vonatkozó törvény nem alkalmazandó a magyar állam és magyar állampolgárok tulajdonaira s ama román állampolgárokéra sem — nemzetiségükre való tekintet nélkül, akik 1944 szeptember 12-én vagy később, a hadműveletek idején, Németország, Magyarország vagy az általuk megszállott területen tartózkodtak. E javak mentesülnek az állami ellenőrzés alól és tulajdonosainak visszaszolgáltatandók. Egy későbbi törvény (a Hivatalos Lap 1947 október 13-i 236. számban megjelent 333 sz. törvény) eljárásbeli intézkedéseket tartalmaz a CASBI-kezelt javak tulajdonosai részére történő visszaszolgáltatás tekintetében és kimondja, hogy e javak visszaszolgáltatása iránti kérések 45 napon belül elintézendők. A háborús bűnökért eljárás alá vont személyek tulajdonait nem szolgáltatják vissza.

Hitelélet — Szövetkezeti mozgalom

Az államosítás óta kizárólag a néperdekek szolgálatába állott Román Nemzeti Bank a hitelpolitika terén nem ismer többé a multbeliekhez hasonló megkülönböztetéseket. A Román Nemzet Bank igazgatótanácsában Csákány Béla dr. személyében a magyar nemzetiség is képviselőhez jutott, az ellenőrök között pedig Kiss Pál szerepel. „A hitelpolitika tekintetében“ — hangsúlyozta Csákány Béla dr. a romániai magyar pénzügyesek vezetőivel történt megbeszélésén — „többé nem egy irántunk ehenséges állami hatósággal állunk szemben, hanem mi magunk is részesévé váltunk az államhatalomnak, amely a hitelesztés tekintetében sem tesz többé különbséget állampolgárai között“. (A kolozsvári „Világosság“ 1947 október 22-i száma) . . . „A hitelesztésnek nincs többé nemzetiségi akadálya. Termelőszövetkezeteink központjai, ipari vállalatok és szövetkezeteink szükségletükhöz mértén kapnak hitelt minden megkülönböztetés nélkül.“ (A „Világosság“ 1947. október 11-i számában közölt nyilatkozat Csákány Béla dr.-tól.)

A szövetkezeti mozgalom terén utasítást adtak ki, melynek értelmében a bármilyen minőségű és fokozatú szövetkezeti egységek, amelyek tagjainak többsége más, mint román anyanyelvű, többé nem kötelesek román fordítást készíteni könyvkivonataikról, irataikról, levelezésükről, vagy ügykezelésük bármilyen igazoló okmányáról a szövetkezetügyi minisztérium és a Szövetkezetek Nemzeti Intézetének ellenőrző szervei részére, abban az esetben,

ha könyveiket anyanyelvükön vezetik. (A Hivatalos Lap 1946. július 11-i számában megjelent 3147 sz. rendelet.) A magyar szervezetek hálózatának („Szövetség” és „Kaláka”) a Szövetkezetek Nemzeti Intézetének megyei szövetségeihez történt csatlakozása folytán a magyar szervezetek a román szervezetekkel egyenlő mértékben és feltételekkel kaphatnak hitelt, kölcsönt és áruellátást. A „Szövetség” Gazdasági és Hitelszövetkezetek Központjának vezérigazgatóját a szövetkezetügyi minisztériumhoz tanácsosnak nevezték ki, a marosvásárhelyi „Kaláka” szövetkezeti központ igazgatója pedig a Szövetkezetek Nemzeti Intézetének tanácsosa lett, így tehát a romániai szövetkezeti élet vezető és irányító szerveiben a magyar nemzetiség szövetkezetei is hivatott képviselőkkel rendelkeznek.

A katonai szolgálat terén

Az 1946 október 4-i 230 számú Hivatalos Lapban megjelent 772, sz. törvény rendelkezést tartalmaz amely szerint eleget tettek katonai kötelezettségüknek a román állam iránt:

a) a bármilyen területről származó román állampolgárok, akik önkéntesen bevonultak a az Egyesült Nemzetek oldalán harcoltak;

b) azok az északerdélyi lakosok, akiket kötelező módon bevonultattak vagy mozgósítottak a magyar hadseregbe;

c) a bármilyen területről származó román állampolgárok, akiket erőszakkal német munkaszolgálatos osztagokba sorozták be, egyes kivételekkel. Így például a Német Népcsoport volt tagjaira ez nem vonatkozik.

Hasonló intézkedés a Hadirokkantak, Özvegyek és Árvák Pénztárának 1947. július 21-én kelt 190.216 sz. körrendelete, amely az északerdélyi megyefőnökök és a kolozsvári hadkiegészítőparancsnokságok részére részletes utasításokat tartalmaz a magyar hadseregből származó hadirokkantak sürgős osztályozására, s e területről származó tiszti és altiszti hadiözvegyek vagy más utódok iratainak elkészítésére. A körlevél előírja az osztályozó orvosi bizottság részére, hogy előre megállapított és kihirdetett útírány alapján szálljon ki a megfelelő városokba.

A katonai alakulatok nevelési osztályain az anyanyelvi oktatás mind nagyobb tért nyer. A nemzetiségek nyelvén megjelenő újságok és folyóiratok ott vannak a kaszárnyák olvasótermeiben.

Az állampolgári egyenjogúság elvének alkalmazásában fontos fejezetet alkot a nemzetiségek képviselőinek tényleges rész-

vétele az ország politikai, közigazgatási és gazdasági életének irányításában. E közreműködés nélkül a nemzetiségek közötti együttműködés a jobb és igazságosabb világ felépítésében egyoldalúvá válnék és nélkülözne a megértés és a békes, teremtő egyetértés egyik legfontosabb feltételét.

A magyar nemzetiségnek ilyen tekintetben megfelelő képviselője van. A tanítók és tanárok említett számához hozzájárul még a sokfajta vezető tisztviselő és hivatalnok, miniszterektől és miniszteri tanácsosoktól az egyszerű hivatalnokig mindazon helyeken, ahol a magyar nemzetiségnek védni való joga, szava vagy pártolando érdeke van. Bírák, tisztek, megyefőnökök, szolgabírák, jegyzők, községi bírók, a minden fajta felügyelők és ellenőrök, közigazgatási tisztviselők, orvosok, mérnökök, közjegyzők, stb. mind bekapcsolódtak az állam közügyeibe. A román demokrácia megszüntette a faji eredet kutatását s az erre vonatkozó bizonyítványt is, amelyet a múltban a tisztségek betöltésekor s az állampolgári jogok gyakorlásában megköveteltek. A közhivatalok betöltésének joga ilyenförmán a személyi felkészültség és érték mértékében mindenki részére szélesen nyitva áll, azzal, hogy olyan vidékeken, ahol a más, mint román nyelvű lakosság több mint 30 százalékot ér el, a köztisztviselőnek ismernie kell a lakosság nyelvét.

A magyar nemzetiségnek minden téren ugyanazon bánásmódban és meghallgatásban, kérdéseinek ugyanolyan megoldásában és intézményeinek egyenlő mértékű megerősítésében van része. A pénzügyminisztériumban s a Nemzeti Bankban, az igazságügyminisztériumban s a szövetkezetiügyi minisztériumban, a nemzetnevelésügyi minisztériumban s a művészetügyi minisztériumban, az egészségügyi minisztériumban, az államvasutaknál, az általános nyugdíjpénztárnál és más közintézményeknél magyar nemzetiségű tanácsosok működnek, akiket a román demokrata rendszer szólított felelős állami állásba, hogy a Romániában élő magyarság közösségi érdeke sérelmet ne szenvedjen és hogy az ország minden állampolgára közötti békés együttélés eme fontos feltétele beteljesüljön. A román demokrata kormány nemzetiségi minisztériuma élén a magyar nemzetiség egy tagja áll, Románia budapesti politikai és diplomáciai képviselőjét pedig, mint teljhatalmú miniszter, szintén magyar ember tölti be. Ugyanítt kell megjegyeznünk, hogy a többségükben magyar megyék élén magyar megyefőnökök, a magyar többségű városok élén pedig magyar polgármesterek állnak.

A törvényhozásban való részvétel

A Nemzetiségi Statutum alkalmazásának eme rövid ismertetésében felsorolt rendelkezések csak egy részét alkotják azoknak a törvényeknek, amelyeket a rendszer az együttélő nemzetiségek érdekében vállalt politikájában meghozott. Ez természetes is, mert általános ismertetés keretében nincs helye minden részletnek, még akkor sem, ha az nagy jelentőségű.

Egymaga az a körülmény, hogy a törvényhozásban ténylegesen résztvesznek a magyar nemzetiség képviselői is, akik a parlamentben 35 képviselővel, egy alelnökkel és a Ház tisztikarában egy jegyzővel rendelkeznek, tanúsítja e törekvés pozitív és valóban békét jelentő értékét. Az együttműködés megnyilvánulásai, a képviselőház felhívásairól elhangzott kijelentések, valamint a sajtókommentárok kidomborítják az állhatatos, cselekvő részvétel öntudatát a lelki megbékélés szellemének kialakításában is a békés közeledés és együttélés megvalósításában, ahol azelőtt bizalmatlanság és háborúskodás uralkodott.

Olyan kérdések, kívánságok és törekvések, amelyek évtizedeken át nyugtalanították a Romániában élő magyarságot, mint például az anyanyelvnek iskolákban és templomokban való szabad használata, magyar előadási nyelvű egyetem, az állampolgársági kérdés rendezése, a Csíki Magánjavak kérdésének megoldása, magyar nyelvű állami színház és így tovább, valamennyien gyors, halasztást nem tűrő és félremagyarázást nem engedő megoldást nyertek a népi demokratikus rendszer első hónapjaiban.

Két nép egymásra talál

Hogyan volt lehetséges, hogy alig három év alatt ilyen eredményeket lehetett elérni? Állandó és szinte ezeréves viszálytól, a türelmetlenséget védelmező rendszerektől, a terrort és elnyomást hozó bécsi döntéstől és a diktatúra véres éveitől hogyan lehetett alig három év alatt eljutni — első ízben a viharos történelem folyamán — ahhoz a látogatáshoz, amit egy-egy miniszteri küldöttség végzett román részről Budapesten, magyar részről pedig Bukarestben?

A válasz természetes és nincs benne semmi csoda. Az a komolyság, bátorság és őszinte határozottság, amellyel a román demokratikus rendszer az együttélő nemzetiségek kérdésének megoldásához hozzálátott, ugyanarra, a komolyságra, bátorságra és ugyanarra az őszinte határozottságra talált a nemzetiségekben is.

A dolgozó román nép és a dolgozó magyar nép egyaránt lerázta magáról a kizsákmányoló klikkek uralmát, melyek elnyomták és egymásra uszították őket, s miután a felszabadító szovjet hadsereg a hitlerizmust megsemmisítette, újra felismerte sors- és érdekközösségét, amely egyesítette őket a bábolnai felkelésben és Dózsa lázadásában. Romániát és Magyarországot a szervezett népi erők politikai képviselői kormányozzák és ugyancsak a népi erők élharcosai állanak a magyar nemzetiség élén, a Romániai Magyar Népi Szövetségben. Ellentétben a volt Magyar Párt multbeli irredenta politikájával, a Magyar Népi Szövetség elődjének, a MADOSZ-nak az irányvonalát követi, s következetesen szolgálja a román demokratikus pártokkal való együttműködést abban a meggyőződésben, hogy az erdélyi magyar nemzetiség kérdéseit nem oldja meg sem a határrevízió, sem a kisebbségi egyezmény. Tekintve, hogy az együttélő nemzetiségek jogegyenlősége szorosan hozzáfűződik a demokrácia fejlődéséhez, megvalósulása és megerősödése a demokrácia elmélyülésével és megszilárdulásával halad együtt. A Magyar Népi Szövetség, amely a közélet minden ágának demokratizálása felé vezető utat választotta, már 1945-beli kolozsvári nagygyűlésének határozatában a következőket állapította meg:

„Tudatában van az ország magyarsága annak, hogy a nemzetiségi kérdés maradéktalan megoldása, a teljes nemzetiségi jogegyenlőség megvalósítása szorosan összefügg az ország demokratikus fejlődésének kérdéseivel. Tudja, hogy a magyarság nemzetiségi jogai csak egy teljes, tökéletes demokráciában találhatnak megoldást. De ennek a demokráciának megvalósításáért még kemény küzdelmeket kell vívnia az ország népének a fasizmus maradványai, a reakció és az ittlakó népek lelkét megmértelyező nemzeti türelmetlenség ellen...

A Romániai Magyar Népi Szövetségben tömörült demokrata magyarság meggyőződött arról, hogy a román demokrácia mindent elkövet a nemzeti jogegyenlőség mielőbb való megvalósítása érdekében. Tudja azt, hogy azok a sérelmek és hátrányok, amelyeket a romániai magyarság még elviselni kénytelen, az átkos mult, az előbbi kormányok népellenes és jogfosztó magatartásának maradványai“.

A nemzetiségi kérdés alárendelése annak a főfeladatnak, amely a népi politikai erőkre vár, hogy az ország vezetését kézbe vegyék s az ország életét demokratikus tartalommal töltsék meg, természetsszerűleg, biztosan és visszavonhatatlanul a nemzetiségi kérdés megoldásához, az egyenjogúság megvalósításához

és a polgári szabadságjogok biztosításához vezet. Románia és Magyarország demokratikus átalakulása, valamint a Magyar Népi Szövetség együttműködő politikája megalapozta a román-magyar lelki lefegyverzés valóságos — ténylegesen reális — feltételeit.

A jövő távlatai

A demokrácia minden vívmánya és közöttük a nemzetiségi jogok kiteljesülése is elsősorban a demokratikus erők harcának eredménye. Ezeknek az erőknek összefogója és élharcosa a Román Kommunista Párt.

A demokratikus erők harcának újabb lendületet ad az a törekvés, mely a közeli napokban életre hívja az Egységes Munkáspártot.

Az Egységes Munkáspárt szervezeti szabályzatának elvei még szorosabb szövetséget biztosítanak a jövőre nézve a román demokratikus erők és az együttélő nemzetiségek népi tömegei között. A sovinizmustól mentesen, meg nem akadva minden faji vagy nemzeti megalkalmazással szemben, a proletár nemzetköziség és a népek közötti testvériség eszmevilága által vezérelve, az embernek ember általi kizsákmányolása és a nemzetiségi elnyomás ellen harcolva, a románság és az együttélő népek tudományának, műveltségének és művészetének fejlesztéséért küzdve, annak az elvnek alapján, hogy az alakjában nemzeti, tartalmában pedig következetesen demokratikus legyen, — az Egységes Munkáspárt alapokmányának betűjével és szellemével biztosítja az együttélő nemzetiségeket megillető egyenjogúság beteljesedését s ebben az egyenlőségben nem időleges szükség kérdését látja, hanem a román állam demokratikus fejlődésének egyik alapfeltételét, tehát az ország nemzeti, általános érdekét.

A Román Népköztársaság kikiáltása új lendületet, élénkebb és zavartalanabb ütemet hozott a demokrácia kifejlesztése és beteljesedése részére. Ezáltal, valamint az új alkotmány révén, amely még jobban ki fogja mélyíteni a béketörekvéseket, az itt élő nemzetiségek újabb lehetőségekhez jutnak előhaladásukban, olyan államformában, amely céljaiban nem ismeri az embernek ember által történő semmiféle kihasználását és elnyomását.

„Fenntartás nélkül vállaljuk az egyenlő jogok mellett
az egyenlő kötelességeket!”

A politikát eredményeiből lehet megítélni. A nemzetiségeknek a román néppel való jogegyenlősége, a faji kritériumok szabályként való alkalmazásának eltűnése a polgárjogok terén, valamint a nyelvben, hitben, kultúrában történő szabad megnyílvánulás: a román demokrácia mindmégannyi végleg elnyert java. Ebben a demokráciában a nemzetiségek nincsenek többé elszigetelve, mint a múltban, a sérelmi politika útvezetőjében, hanem arra hivatottak, hogy munkájukkal és hozzáértésükkel tökéletesen egyenlő feltételek mellett járuljanak hozzá a közélet minden irányú erőfeszítéséhez. Miniszteri és államtitkári tiszttség és felelősség, alelnökség a képviselőházban, tanácsosi tisztégek a minisztériumokban és más fontos intézményekben, olyan tisztégek és olyan felelősségek tehát, amelyeket az együttélő nemzetiségek élharcosai vállaltak, képezik azokat a valóban történelmi jelentőségű határköveket, amelyek a román nép és a nemzetiségek viszonyát megszabják.

A magyar politikai vezetők és a román-magyar viszony történelmi jelentőségű pillanatairól beszámoló romániai magyar sajtó nyilatkozatainak áttekintése pontosan kidomborítja a politika irányvonalát és eredményeit. Itt jegyezzük csak fel őket, ama következtetések helyett, amelyeket le kellene vonnunk belőlük, mert ezek a megnyilatkozások teljesen egyértelműek magukkal a következtetésekkel:

„A béketárgyalások beigazolták a román demokrácia magatartásának helyességét” — jelentette ki 1946 szeptemberében Bányai László, a Romániai Magyar Népi Szövetség élharcosa, amikor Párisban eldőlt Erdély sorsa. „Ugyanakkor beigazolták a Magyar Népi Szövetség állásfoglalásának helyességét is, azét a Magyar Népi Szövetséget, amely elődje, a MADOSZ nyomdokain haladva, minden kül- és belföldi reakciós mesterkedések ellenére következetesen kitartott a román demokrata pártokkal való együttműködés mellett.

A Magyar Népi Szövetség tárgyilagos politikája mindenkor ezt bizonyította, hogy a magyarság sorsa szorosan összefügg az itt élő románok sorsával és nem területi visszacsatolások, vagy a genfihez hasonló valamely külföldi ellenőrzés az, amely megoldja kérdéseiket, hanem csakis és csakis a testvériség keretein belül megalapozott egyenlőség megvalósítása“.

— Ez a politika — az eddigi irredenta politikával szemben — a megbékélés és együttműködés szolgálatában állott,

céljaul tűzve ki a román-magyar jószomszédi viszony megvalósítását, a dunamenti országok barátságának kimélyítését és a Szovjetunióval való kapcsolatok felvételét, illetve megszilárdítását“.

A békeszerződésnek a román parlamentben történt ratifikálása alkalmával a magyar Parlamenti Csoport elnöke, dr. Takáts Lajos a Magyar Népi Szövetség nevében felszólalt és kifejtette, hogy a Románia területén élő magyar nép elégtétellel szemléli az 1944 augusztus 23 utáni időszakot, mivel megállapítása szerint az idáig követett út valóban a helyes út volt: a demokratikus erők közös útja, a népek közötti egyetértés és a béke útja.

„...mégis van két kérdés,— mondta — amelyeknél a jelen történelmi pillanatban meg kell állnunk és hangunkat kell hallatnunk, még hangsúlyozottabban, mint az előtem felszólalók. Az első kérdés Erdély — Eszakerdély kérdése. Sokan voltak, sőt vannak még ma is, akik nem értették meg és nem értik meg a volt MADOSZ állásfoglalását a bécsi döntéssel kapcsolatban. Voltak és vannak még egyesek, akik nem értik meg a Magyar Népi Szövetség magatartását, melyet ez év februárjáig a határok kérdésében képviselt. Voltak, akik kétségbe vonták jóhiszeműségünket. A másik oldalon voltak olyanok, akik szolgálissággal és a nemzeti érdekek elárulásával vádoltak minket. Szembeszállhattunk ezekkel a gyanakvásokkal, szembeszállhattunk ezekkel a vádakkal, eloszlathattuk a kétségeket és tántoríthatatlanul fenntarthattuk álláspontunkat, mert meg voltunk győződve arról, hogy a helyes utat választottuk. Sohasem vezérelt bennünket az a szándék, hogy csak „jó politikát“, „ökös politikát“ folytassunk. Mindig meg voltunk győződve arról, hogy magatartásunkkal a pillanatnyi helyzet valóságain túl valamivel többhöz, valamivel nagyobbhoz járunk hozzá: ahhoz, hogy ebben az országban új világ és új elrendezés alakuljon ki.

Megértettük, hogy ezt a határt úgy kell megvonni, mint ahogy azt február 10-én elhatározták. Meg voltunk győződve arról, hogy az a szellem, amely a határ kérdésében dönt, azt fogja eredményezni, hogy ez a határ ne elválassza, hanem közelebb hozza, egyesítse a népeket.

Es ime, mindössze csak hat hónap telt el azóta és hitünk, reményeink beigazolódtak. A régi határt visszaállították, azonban eltűnt az a gondolkozásmód, az a szellem, amely évszázadokon át arra kényszerítette a határ két oldalán élő népeket, hogy egymás ellen harcoljanak és gyűlöljék egymást. A magyar demokrácia, amely hat hónappal ezelőtt a haldokló revizioniz-

mus fertőzése következtében válságon ment át — győzedelmeskedett. Győzedelmeskedett és hatalmas léptekkel halad előre. És ez a győzelem hozta el azt, hogy a két nép közötti kapcsolatok minél jobban elmélyülhessenek és hogy ezeknek a kapcsolatoknak elmélyülése elhozza azt az egységet a Dunamedencében, amely nagy keleti szomszédunkkal együtt a béke és a fejlődés legerősebb támaszát képezi. A miniszterelnök úr szavaival élve, azon az úton haladunk, hogy az évezredes pert felszámoljuk. Igen, ezen az úton haladunk és lezárjuk az évezredes pert és örömiünknek adunk kifejezést, hogy megatartásunkkal, politikánkkal hozzájárulhattunk a román nép törekvéseihez, azokhoz a törekvésekhez, melyek a demokrácia törekvései is.

A második kérdés, melyet szükségesnek tartok itt leszögezni, nem más, mint a békeszerződés bárminemű kisebbségvédelmi záradékának kihagyása. Huszonöt esztendőn át láthatuk a hasonló jellegű záradékokat. Eredményeit ismerjük. Az úgynevezett „Kisebbségi egyezmény“ hozta el számunkra a bezárt iskolákat, a nyelvhasználat eltiltását, a munkásoknak munkahelyeikről való kitiltását és a munkásrétegek elszegényedését.

Augusztus 23-án mi más úton indultunk el: az őszinte együttműködés útján. Tudatában voltunk annak, hogy csak a demokrata erők egysége és győzelme hozhatja el és valósíthatja meg az együttélő nemzetiségek jogegyenlőségét. Meg voltunk győződve és ez a meggyőződésünk azóta számtalanszor megerősödött, hogy a román munkás karja, a román kőműves kérges keze és a haladó szellemű román értelmiségi szava sokkal nagyobb és hathatósabb védelmet nyújt nekünk, mint bármilyen záradék.

És íme, hitünkben ismét megerősödünk. Három éven át nemcsak, hogy felszámoltuk egy negyedszázad jogtalanságait, hanem ma a magyar nép határozott léptekkel halad előre, együtt a román néppel, a boldog jövő, a nemzeti élet és a legjobb eredményekkel biztató szociális élet felé.

Ezért köszöntjük a kormányt, amely a békeszerződésből eltávolított minden kisebbségvédelmi záradékot, mert úgy érezzük, hogy hasonló záradékok bennhagyása árnyékot vetne arra a légkörre és őszinteségre, amelyben az együttélő nemzetiségek és a román nép ma munkálkodik és harcol a demokrácia eszméjének végleges győzelme érdekében.

Ez a két kérdés, amelyet itt megemlíteni kívántam, a békeszerződés pozitív, örvendetes részéhez tartozik.

Rá akarok mutatni arra, hogy a román nép öröme a mi

örömünk is és hogy a mi örömünk őszinte, mert ezekben a tényekben közös törekvésünket látjuk megvalósulni és biztosítékot találunk arra, hogy az egész ország a haladás útján menve, jobb jövőt fog megteremteni számunkra.

Es ha osztozunk a román nép örömeiben, osztozni fogunk abban a munkában is, amelyet a békeszerződésből eredő kötelezettségek érdekében ki kell fejtenie. Ugyanúgy mellette leszünk abban a harcban is, amelyet a békeszerződés számunkra igazságtalan követelményeinek orvoslása érdekében kell az országnak folytatnia.

Ilyen érzésekkel és annak a csoportnak a nevében, melyet képviselek, kijelentem, hogy megszavazzuk a békeszerződés ratifikálására vonatkozó törvényjavaslatot.

Ugyanezt a gondolatsort folytatva, jellemzők egy Lespéd községbeli öreg csángó szavai, aki az anyanyelvnek a templomban való használatáról beszélve, Czíró Nándor képviselőnek spontán szavakkal, gyülekezet előtt, a következőket mondotta: „Képviselő testvér! Azt a hegyet is elhordjuk, ha Groza Péter mondja, csak hagyjanak magyarul beszélni a templomban is!” (Idézet a kolozsvári „Világosság” 1947 október 24-i számából). Ez az egyszerű, népből fakadó, de éppen ezért nagy őszinteségtől áthatott hang, véleménynyilvánítást jelent, a tömeg véleménynyilvánítását, amelynek érdekében folytatjuk a megbékélés és megértés politikáját.

A nagyváradi „Uj élet” című napilap 1947 október 28-iki számában Vincze Jánosnak Románia budapesti meghatalmazott miniszterévé történt kinevezését kommentálva, a kinevezés jelentőségével kapcsolatban a következőket írja:

„A magyar s román népnek, mely itt együtt él e hazában, teljesen közös és azonos érdekei vannak, mind a közszabadságok, mind a külföldi kapcsolatok tekintetében. Ezért védheti és védi Románia érdekeit, romániai magyar és romániai román érdekeit egyformán és együtt Vincze János, akinek népe kisebb számban él Romániában, mint a román nép, de jogai, kötelezettségei és érdekei teljesen azonosak ezzel.

Vincze János kinevezésének ez a különös jelentősége.”

Az együttélő nemzetiségek kapcsolatainak kihangsúlyozására a „Romániai Magyar Szó” 1947 november 14-iki száma „Románia történetében először elnökölt magyar képviselő a parlamentben” cím alatt hasonló értelemben emeli ki annak a fontosságát, hogy az ország parlamenti életében első ízben látta el magyar ember a képviselőház elnöki teendőit dr. Takáts Lajos képviselőházi alelnök személyében. Ez, — folytatja az újságcikk

— újabb bizonyítéka annak, hogy a demokrácia megerősödésével szaporodnak a nemzetiségi jogegyenlőség gyakorlati megvalósításának lehetőségei is.

„... Amilyen mértékben kapcsolódunk országunk népi demokráciájának szerves építő munkájához, — írja Kacsó Sándor a „Romániai Magyar Szó“ 1947 november 20-iki számában, — olyan mértékben kerülnek be fiaink, mint politikai, irodalmi, művészeti és gazdasági tényezők országunk, illetve az állam épületébe, az állami élet minden területén. Es fiainkon keresztül maga a dolgozó magyar nép kerül be az államot alkotó és irányító tényezők közé, mert a népi demokrácia állama mindazoké az együttlakó népeké, amelyek maguknak megépítik.“

„Ez az egyenjogúságon alapuló testvérség kiteljesedése! És ez a legnagyobb biztosíték arra is, hogy ez a testvéri együttműködés egyre szilárdabbá válik népeink: a két nemzet között is, ami viszont már a békevédelem egyik komoly tényezője“. („A nemzetiségi kérdés a népi demokráciában“ c. vezércikk.) „Közös út a román demokráciával s közös építése annak a népi demokráciának, amely azzal hogy a fasizmus elnyomásra törő eszűlőlséget fakasztó elemeitől megtisztította, egészséges és építő tényezővé tudta tenni a nemzeti érzést is. A legjelentősebb eredmények közé kell számítanunk ezt is, mert ennek a következménye, hogy a riasztó emlékü kisebbségi politika végleg felszámolódott s nem vagyunk már másodrangú kisebbségei országunknak — a szászok mögött és a zsidók előtt —, hanem a legnagyobb, a román néppel egyenlő jogú nemzetiség, amely résztvesz az ország kormányzásában.“ (Ugyanazon napilap 1947 november 22-iki száma. Kacsó Sándor: „A temesvári kongresszus“).

Összefoglalva a Magyar Népi Szövetség 1947 november 21—23 napjain Temesváron tartott 3-ik kongresszusának tárgyalásait, a megszavazott határozati javaslat többek között az alábbiakat juttatja kifejezésre:

„A Magyar Népi Szövetség kezdettől fogva támogatta a Groza-kormányt, mert a fasizmus felszámolásának és a demokratikus építésnek kormánya volt s mert Románia nemzetiségi politikájába döntő fordulatot hozott. Új korszakot vezetett be, amely a közös hazának nemcsak általános javaiban részesített minket, hanem sajátos nemzetiségi jogainkat érvényre juttatta. Nem a kormány ellen harcolva, hanem azzal együtt, a román haladó demokratikus erőkkel együtt, orvosoltuk rendre sérelmeinket és oldottuk meg a jogegyenlőség szellemében alapvető politikai, közműve-ödési és gazdasági kérdéseinket“...

„A jövőben a Magyar Népi Szövetség képviselője is részt vesz a nép szolgálatában álló kormányban, ami nemcsak az ország magyarságának, hanem a román demokrácia nemzetiségi politikájának is jelentős sikere. Vállaljuk a harcot a demokratikus Románia szabadságáért, függetlenségéért és fokozódó haladásáért, amely ezentúl elválaszthatatlan nemzetiségi érdekünk-től...“.

„Népi demokratikus kormányzatunkat minden erőnkől támogatjuk. Vállaljuk tenntartás nélkül a közös jogok mellett a közös kötelezettségeket is. Községi, megyei és országos viszonylatban elmélyítjük a román demokrata erőkkel való őszinte együttműködést. Felsorakozunk népi tömegeinkkel az élenjáró munkásosztály mellé“.

A román-magyar területi kérdés demokratikus megoldása

A román állam külpolitikája szorosan összefügg belpolitikájával, de különösen a nemzetiségek jogrendszerével. E politika reális jellegét a románok és magyarok között mind a belföldi, mind a külföldi kapcsolataikban uralkodó termékeny béke igazolja, amit — az előbbi nyilatkozatok határozatok és kommentárok mellett — a magyar politikai élet leghívatottabb hivatalos tényezői is kiemelték.

— „A magyar nép levonva a múlt idők tanulságait, a maga részéről a legtisztább szándékkal új történelmi korszakot akar kezdeni a Dunavölgyében“, — mondotta Tildy Zoltán magyar köztársasági elnök a Mocsáry-kollégium megnyitásakor a Groza Péter miniszterelnök által vezetett kormányküldöttség Budapesten tett látogatása alkalmával. „A magyar nép nevében hangsúlyozni akarom: a magyar nép tudomásul vette a történelem döntését, amely a békeszerződésekben helyünket megszabta. A döntésben voltak fájdalmas pontok, de nem akarjuk tovább folytatni az évszázados pert. Új alapokon kezdjük meg országunk felépítését, veünk együtt haladó szellemű szomszédainkkal. Jól esik ezt elmondanom román szomszédainknak és jól esik ezt közölnöm valamennyi szomszédunkkal“.

„A béketárgyalások alkalmával, mi magyarok, követelésekkel léptünk fel Erdély egyes részeire vonatkozóan“ — mondotta Dinnyés Lajos magyar miniszterelnök a magyar kormányküldöttség bukaresti látogatása alkalmával. „Részünkre ezt a kérdést megoldotta a békeszerződés, amely mindenkire egyformán kötelező. A demokrata Magyarország nem ismer és nem tűr meg semmilyen sovinszta revizionizmust. A két ország közötti

vitás kérdést befejezettek tekintjük, annál is inkább, mivel az erdélyi magyarok Románia politikája folytán mind több alkalmat nyertek nemzeti megnyilatkozásaikra. A magyar közvélemény hálás a román kormánynak az erdélyi magyarság részére adott nemzeti és állampolgári jogokért, amiket a román nép törvényei által szentesített.

Ezek a nyilatkozatok összhangban vannak a romániai magyarság vezetőinek nyilatkozataival, megodottnak nyilvánítván a Románia és Magyarország közötti területi kérdést, a befejezettek tekintvén a két nép közötti évszázados viszályt. Ez Erdély kérdésének demokratikus — egyedüli életképes és reális megoldása.

A romániai magyarság politikai magatartása valóban hozzájárult e megoldás megvalósításához.

A románok és magyarok közösen indultak el száz évvel ezelőtt, az 1848-as felkeléskor, amikor is ugyanazok a békejelszavak harsogtak mind Izláz-on, mind Budapesten. Egy évszázados megnemértés és ellenségeskedés után, amit Magyarországon is, Romániában is a rövidlátó sovinizmus, valamint a népi tömegek érdekeinek belső és külső ellenségei szítottak, a megértés és együttműködés akkor elszakadt fonálát most újra összekötve, románok és magyarok együtt fogunk megemlékezni a segesvári ütközetről, amelyben a szabadság harcosa és költője, Petőfi Sándor életét vesztette. „Ma Európában csak egy harc van“, — írta 1848-ban Nagyszebenben Cezár Boliac — „a szabadság és a zsarnokság harca“. A zsarnokoknak, „csak egy reményük marad: a népek közötti köcsönös megnemértés és viszály. Amikor a népek meg fogják ismerni valódi érdekeiket, a harc meg fog szűnni“. A sovinizmus és az ellenségeskedés szinte száz évig akadályozta ezt a felismerést. A nemzetiségi kérdést mesterségesen mérgezték meg, hogy ezáltal beavatkozásokat biztosítsanak a támadó imperiálista törekvéseknek — a bécsi döntéshez hasonlóan, amelyet Romániának és Magyarországnak egy hűnös háborúba való bevonása követett, úgy, hogy a románok Kolozsvárt Sztalingrádnál, a magyarok pedig Aradot Voronezsnél keresték.

„Nyújtsatok egymásnak testvérkezet, kerüljétek minden nemzeti gyűlölködést és boldogok lesztek“ — írta a legendás Bem tábornok 1848-ban Erdély népéhez intézett kiáltványában. Szinte 100 év után Közép-, Észak- és Kelet-Európa népei felismerték valódi érdekeiket és kezét nyújtottak egymásnak. A világnak ebben a részében a zsarnokság és a szabadság harca a szabadság győzelmével végződött.

Végezetül idézzük Bányai László egyik cikkének jelentős részleteit az „Utunk“ 1947 október 25-i számából:

„Ma már a nemzetiség, a demokrata erőknél kívül, magában az államhatalomban is egyre szilárdabb támaszra talál. A demokrácia politikai tényezőin kívül ma már a *közös hon* szava is megnyilatkozik. A kisebbségből nemcsak nemzetiség, hanem honpolgár is vált...

...Az ország életébe való szerves bekapcsolódásunk, mint magyaroknak, ma már nemcsak egy ország bújában s örömeiben való osztozást jelent. A demokrácia politikai tényezői részéről élvezett védelmen túl, ma már magának az államhatalomnak, a honnak a támaszát is jelenti. A demokrácia izmosodása, a hon felvirágzása pedig egyben a mi felvirágzásunkat, jogegyenlőségünk további fejlődését hozza...

...Nem idegen problémákba, a saját problémáinkba kapcsolódunk, amikor „rendezzük közös dolgainkat“, az új pénz megszilárdításától az őszi vetésig. Önmagunk ellen való ágaskodás a hon dolgaival szembeni ágaskodás. Ma támadás minket csak egy oldalról érhet: az ellenség, a reakció oldaláról, amely sorainkban és a románság soraiban egyaránt az ellen az alap ellen tör, amin közös jövőnk épül. Ezt az alapot pedig közös érdekünk megvédeni.

Ki kell mondanunk végre: *ma már nemcsak állampolgárok, — honpolgárok is vagyunk!*“

Az, hogy az összes állampolgárok nemzetiségre való tekintet nélkül érezzék, hogy nemcsak az állam törvényei által megállapított jogi és kötelezettségi viszonyban, hanem a haza oltalmazó ölelésében élnek, az, hogy minden férfinek, nőnek és gyermeknek meg legyen az a felüldítő érzése, hogy a hazához teljes lényével tartozik, előítéletektől, sovinizmustól megtisztított pozitív hazafiasság szellemében, — ime, nemzetiségi politikánk célja.

Ennek a politikának az eredménye, hogy ma Európának ebben a részében béke van, rend van, hogy az itt együttlakó népek a kölcsönös megbékülés jegyében közös erőfeszítéssel építik a dolgozó nép társadalmát. A közös célok, a közös munka vonja ezeket a népeket olyan harci közösségbe, mely ennek az együttes munkának eredményeit minden imperialista törekvéssel szemben meg fogja védelmezni.

